

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Державний природознавчий музей
Львівське відділення Українського
Ентомологічного товариства

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ЕНТОМОФАУНИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Тези доповідей науково-практичної конференції
XVII Львівська ентомологічна школа

ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ
МУЗЕЙ

Львів – 2023

Науково-практична конференція XVII Львівська ентомологічна школа проводиться відповідно до плану роботи Державного природознавчого музею НАН України

Редакційна колегія:

Т. П. Яницький, кандидат біологічних наук, директор ДПМ НАНУ — голова ред. кол.

В. Б. Різун, кандидат біологічних наук, с.н.с. — заст. голови ред. кол.

Г. В. Середюк, кандидат біологічних наук — відповідальний редактор

Г. Г. Гуштан, кандидат біологічних наук

К. В. Гуштан, кандидат біологічних наук

Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України: збірник тез науково-практичної конференції (Броди, 16-18 червня 2023 р.). — Львів: Державний природознавчий музей НАН України, 2023. — 60 с. [Електронне видання]

Збірник містить тези виступів учасників науково-практичної конференції XVII Львівська ентомологічна школа «Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України», що відбулася в Національному природному парку «Північне Поділля» 16-18 червня 2023 р.

Тези присвячено актуальним питанням вивчення стану різноманіття ентомофауни та багаторічним змінам його складу, раритетній складовій регіональної ентомобіоти, адвентивним видам та особливостям їхнього входження у склад регіональної біоти, проблемам охорони рідкісних і зникаючих видів тощо.

УДК 595.7

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо відповідають автори публікацій .

ЗМІСТ

Паньковська Г. П. Біотична та соціологічна цінність національного природного парку «Північне Поділля»	5
Голіней Г. М., Прокоп'як М. З. Вусач-шкіряник лісовий європейський (<i>Prionus coriarius</i> Linnaeus, 1758) в ентомологічних колекціях зібраних у 2021-2022 роках	8
Григорєва А. В. Прогноз біологічного розвитку західного кукурудзяного жука (<i>Diabrotica virgifera virgifera</i> LeConte) у Городоцькому районі Львівської області	10
Гринюк П. М. Реєстрації регіонально рідкісних і зникаючих видів комах на території національного природного парку «Північне Поділля»	12
Гуштан К. В. Колекція бабок (Insecta: Odonata) Бенедикта Дибовського в основному фонді Державного природознавчого музею НАН України	14
Дєдусь В. І. Угруповання міцетофільних твердокрилих різновікових букових лісів південно-західного макросхилу Українських Карпат	16
Довганюк І.Я. Стан вивчення твердокрилих на території національного природного парку «Кременецькі гори»	18
Заморока А. М. Інвазійні види скрипу нових європейського континенту – український вимір	19
Коваль Н. П. Трофічна структура угруповань твердокрилих (Insecta: Coleoptera) верхньої межі лісу північно-західної частини Полонинського хребта Українських Карпат	23
Коваль Н. П. Угруповання твердокрилих (Insecta: Coleoptera) північно-західної частини Полонинського хребта Українських Карпат	25
Коновалова І. Б. Адаптаційні стратегії популяцій джмелів (Hymenoptera: Apidae: Bombus) в урбоекосистемах заходу України	27
Костецький О. В., Седик В. М. Видовий склад ентомофауни соняшника в умовах Правобережного лісостепу України	30
Костецький В. В., Чухрай А. В. Видовий склад ентомофауни сої в умовах Правобережного лісостепу України	31
Кравець Н. Я. Види комах-запилювачів внесених до Червоної Книги України в Тернопільській області	32
Лелека Д. Ю., Гуштан Г. Г. Роль панцирних кліщів (Acari: Oribatida) у колообігу вуглецю природних екосистем	33

**ВУСАЧ-ШКІРЯНИК ЛІСОВИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
(PRIONUS CORIARIUS LINNAEUS, 1758) В ЕНТОМОЛОГІЧНИХ КОЛЕКЦІЯХ
ЗІБРАНИХ У 2021-2022 РОКАХ**

ГОЛІНЕЙ Г. М., ПРОКОП'ЯК М. З.

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, e-mail:
halyna.holiney@gmail.com

Родина Вусачі (Cerambycidae) є однією з найбільших родин ряду Твердокрилих або Жуків (Coleoptera) і добре вивчена у фауні України. Відомості про види цієї родини містяться у працях відомих дослідників (Д. В. Зайців, І. К. Загайкевич, О. Ф. Бартенев, А. М. Заморока).

В ентомологічних колекціях кафедри ботаніки та зоології Тернопільського національного педагогічного університету (ТНПУ) імені Володимира Гнатюка зберігається велика кількість жуків-вусачів, які щорічно поповнюються матеріалами власних досліджень і матеріалами, зібраними студентами хіміко-біологічного факультету під час навчальних практик, а також ентомологами-любителями.

У роботі звертаємо увагу на представника родини Cerambycidae – вусача-шкіряника, особини якого були зібрані впродовж 2021-2022 років у Закарпатській, Львівській, Тернопільській і Хмельницькій областях.

Застосовували загальноприйняті в зоології методи збору ентомологічним сачком, ручного збору на рослинах, на зрубаних деревах, у корі, а також під корою всохлих дерев. У лабораторних умовах проводили аналіз таксономічної належності ентомологічного матеріалу, при цьому використовували бінокулярний мікроскоп і сучасні визначники комах. Ентомологічний матеріал зберігається у колекціях кафедри ботаніки та зоології ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Вусач-шкіряник лісовий європейський (*Prionus coriarius* Linnaeus, 1758) – поширений вид з родини Cerambycidae. Трапляється в лісовій і лісостеповій зонах Європи, Передньої Азії, Кавказу, Закавказзя, Туреччини, в місцях з ареалом розповсюдження дуба.

Жук завдовжки 20-45 мм коричневого або буро-коричневого забарвлення. Тіло кремезне, особливо у самців, а у самок більш валькувате. Самці менші за самок, з вузьким плоским черевцем. Передньоспинка широка з трьома гострими шипами на бічному краї. Надкрила ребристі, зі зморшкувато-точковою структурою. Вусики 12-ти членикові, у самців сильно пильчасті зі збільшеними першими 5-6 члениками. Вусики досягають половини довжини тіла, у самок вони коротші з дрібними члениками і не заходять далі, ніж за першу третину тіла.

Розміри личинки досягають 50-70 мм в довжину і 13 мм в ширину. Передній край лоба з 2 поперечними кілями, верхній з яких не утворює помітних зубців, нижній – з широкими бічними зубцями. Вусики тричленикові; їх 3-й членик ледь помітний. Вічок немає. Передньоспинка сильно хітинізована, з яскравою помаранчевою перев'яззю.

Личинки живуть у старих хвойних і листяних деревах. Личинки розвиваються в деревині дуба, граба та деяких інших листяних порід, заселяючи мертву частково зітлілу деревину підземних частин стовбурів дерев та коренів. Прогризають у деревині глибокі, до 4 см в ширину, звивисті ходи, які цілком, окрім лялечкової камери, заповнені тирсою. Личинка часто виходить з деревини в ґрунт і мігрує в інші дерева чи пеньки. Заляльковування відбувається як в деревині, так й у ґрунті. Утворення лялечки відбувається наприкінці червня або початку липня, а розвиток триває 20-22 дні. Після виходу з лялечки жук протягом кількох днів перебуває в лялечковій камері, де набуває забарвлення, після чого виходить на поверхню. Життєвий цикл триває 2-3 роки.

Комахи приурочені до дубових, грабово-дубових, а також грабово-букових лісів. Імаго не живляться. У передгірних районах масовий літ вусача-шкіряника

розпочинається у кінці травня і триває до кінця червня, а в гірських – з червня до серпня. Комахи активні у вечірній сутінковий час і часто прилітають на світло (переважно самці). У день активність імаго значно нижча, комахи трапляються на ґрунті в прикореневій зоні дерев та в сухій лісовій підстилці.

Проаналізовано ентомологічний матеріал щодо наявності вусача-шкіряника у колекціях кафедри ботаніки та зоології ТНПУ ім. В. Гнатюка, зібраних у 2021-2022 рр.

У колекціях комах, зібраних у 2021 р., представлений матеріал з наступних регіонів.

Закарпатська обл., Тячівський р-н, м. Тячів [N48.012752, E23.579553], липень, ліс (4 ос.).

Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Синява [N49.712842, E25.880891], 28.07.2021 р., лісосмуга (2 ос.); с. Байківці [N49.558616, E25.678297], 23.06.2021 р., (3 ос.); смт Буцнів [N49.479483, E25.573397], липень (2 ос.), заповідник «Медобори» [N49.260501, E26.185646], 16.06.2021 р. (4 ос.); Чортківський р-н, м. Борщів [N48.801015, E26.052747], 26.07.2021 р. (2 ос.).

Хмельницька обл., Кам'янець-Подільський р-н, м. Кам'янець-Подільський [N48.695734, E26.608014], червень (3 ос.).

У 2022 році ентомологічні колекції поповнились особинами виду з наступних регіонів.

Львівська обл., Золочівський р-н, с. Білий Камінь [N49.896813, E24.851198], 10.07.2022 р., сад, (1 ос.)

Тернопільська обл., Кременецький р-н, с. Лосятин [N49.964275, E25.500091], 03.06.2022 р. (1 ос.); Тернопільський р-н, с. Оліїв [N49.754677, E25.255566], 30.08.2022 р., подвір'я (4 ос.); с. Великий Глибочок [N49.621530, E25.532866], 01.07.2022 р. (1 ос.); Чортківський р-н, с. Медведівці [N49.0914522, E25.4352163], 10.06.2022 р., біля річки (3 ос.).

Хмельницька обл., Шепетівський р-н, м. Шепетівка [N50.198983, E27.053241], 19.07.2022 р., поле (1 ос.).

Слід відмітити, що *Prionus coriarius* L. є поширеним видом на територіях, де трапляються насадження дубових, грабово-дубових, а також грабово-букових лісів.

Завдяки щорічному моніторингу поширення цього виду й інших комах, колекції кафедри доповнюються матеріалами власних досліджень, а також матеріалами, зібраним під час навчальних практик студентів. Це дає можливість виявляти види комах у різних регіонах України.